

Θέμα της διδακτικής πρότασης

Η μετατροπή της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Ηγεμονία

Τάξη: Α Γυμνασίου

Στοχοθεσία

Επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να προσδιορίσουν την πορεία που οδήγησε την Αθήνα σε ρόλο ηγεμόνα πολλών άλλων ελληνικών πόλεων – κρατών μετά το τέλος των Περσικών πολέμων.

Διδακτική πορεία

Οι μαθητές/τριες, παράλληλα με τη διδασκαλία της αντίστοιχης ενότητας του βιβλίου τους, μελετούν χάρτες, ένα απόσπασμα από το Βιβλίο Ζ του Ηροδότου και ένα πίνακα με ιστορικά στοιχεία για την εξέλιξη της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Ηγεμονία. Στη συνέχεια, στην τάξη ή στο σπίτι τους ασχολούνται με τις δραστηριότητες που αναφέρονται παρακάτω.

Δραστηριότητες

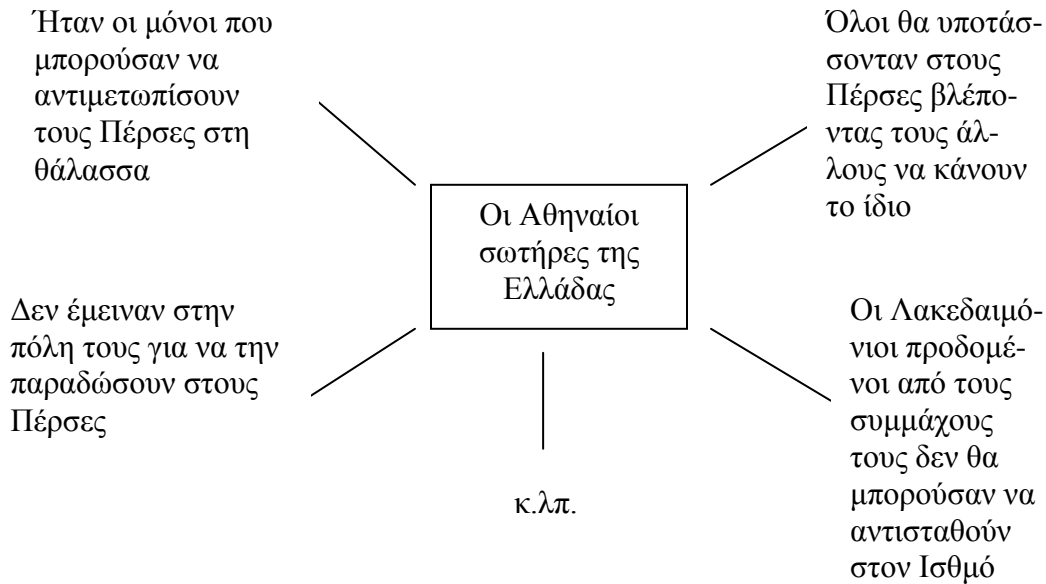
Οι ενέργειες των Αθηναίων κατά τη διάρκεια των Περσικών πολέμων, αλλά και μετά τη λήξη τους, έφεραν μεγάλη δύναμη στην πόλη τους. Η Αθήνα ηγήθηκε της Αθηναϊκής ή Δηλιακής Συμμαχίας, στην οποία αρχικά, συμμετείχαν περίπου εκατόν σαράντα πόλεις. Αυτές, σύμφωνα με την κατάταξή τους στους φορολογικούς καταλόγους της Αθήνας, χωρίζονταν σε πέντε γεωγραφικές περιφέρειες: την Ιωνία, τον Ελλήσποντο, τη Θράκη, την Καρία και τα Νησιά. Η Αθήνα άρχισε σιγά – σιγά να έχει ηγετικό ρόλο ανάμεσα στις συμμαχικές πόλεις. Έτσι, η Συμμαχία εξελίχθηκε σε Ηγεμονία.

Οι ακόλουθες δραστηριότητες θα μας βοηθήσουν να ανιχνεύσουμε αυτή την πορεία της Αθήνας.

1^η Δραστηριότητα

Διαβάστε το κείμενο του ιστορικού Ηρόδοτου. Να επισημάνετε την κεντρική έννοια του κειμένου. Στη συνέχεια, να την τοποθετήσετε στο κέντρο ενός άστρου, ενώ στα άκρα των ακτίνων του να τοποθετήσετε τα κατηγορήματά της. Αφού αναλύσετε με αυτό τον τρόπο το κείμενο να συντάξετε ένα σύντομο κείμενο σχετικά με το ρόλο των Αθηναίων στους Περσικούς πολέμους.

Ενδεικτική αποδόμηση κειμένου

Z 139. Στο σημείο αυτό νιώθω επιτακτική την ανάγκη να διατυπώσω μια άποψη που θα δυσαρεστήσει τους περισσότερους, όμως δε θα την παρασιωπήσω την ώρα που μου φαίνεται πως είναι κοντά στην αλήθεια. Αν οι Αθηναίοι, πανικόβλητοι μπροστά στον κίνδυνο που ερχόταν απειλητικός, εγκατέλειπαν την πόλη τους ή, στην περίπτωση που δεν την εγκατέλειπαν, έμεναν και παραδίνονταν στον Ξέρξη, κανένας δε θα επιχειρούσε να αντιμετωπίσει το βασιλιά στη θάλασσα. Λοιπόν, αν κανένας δεν πρόβαλε αντίσταση στον Ξέρξη στη θάλασσα, στη στεριά τα πράγματα θα ακολουθούσαν την εξής πορεία: Κι αν ακόμη οι Πελοποννήσιοι είχαν οχυρώσει τον Ισθμό, από τη μια άκρη του ως την άλλη, με πολλά ζωνάρια τειχών, οι σύμμαχοι θα πρόδιναν τους Λακεδαιμονίους, όχι με τη θέλησή τους, αλλά κάτω από την πίεση της ανάγκης, καθώς ο στόλος των βαρβάρων θα κυριεύε τη μια πόλη ύστερα από την άλλη, και οι Λακεδαιμόνιοι θα έμεναν μοναχοί τους. Και μένοντας μοναχοί τους, όσο κι αν τα ανδραγαθήματα που θα έκαναν θα ήταν μεγάλα, θα πέθαιναν ένδοξα. Ή αυτά θα τους έβρισκαν ή, προτού γίνουν αυτά, βλέποντας και τους άλλους Έλληνες να μηδίζουν, θα έκλειναν συνθήκη με τον Ξέρξη. Κι έτσι, και στη μια και στην άλλη περίπτωση, η Ελλάδα θα υποδουλωνόταν στους Πέρσες. Γιατί δεν μπορώ να καταλάβω ποιο θα ήταν το όφελος από τα τείχη που θα είχαν κτιστεί από τη μια ως την άλλη άκρη του Ισθμού, όσο ο βασιλιάς θα κυριαρχούσε στη θάλασσα. Αντίθετα τώρα, ονομάζοντας κανείς τους Αθηναίους σωτήρες της Ελλάδας, θα πετύχαινε το σωστό, την αλήθεια. Γιατί σε όποια μεριά έριχναν το βάρος τους, προς τα κει θα έγερνε η ζυγαριά. Λοιπόν, με την επιλογή τους να εξακολουθήσει η Ελλάδα να ζει ελεύθερη, αυτοί ήταν που κράτησαν όρθιο όλο τον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο, όσος δε μήδισε, και αναχαίτισαν τον βασιλιά, ύστερα βέβαια από τους θεούς.

2^η Δραστηριότητα

Παρατηρείστε τους χάρτες που σας δίνονται και σημειώστε τα ακόλουθα:

- α. Πού εντοπίζονται οι επιχειρήσεις μετά το τέλος των Περσικών πολέμων;
- β. Ποια ήταν η διάρκεια αυτών των επιχειρήσεων;
- γ. Ποιοι ήταν οι πρωταγωνιστές αυτών των επιχειρήσεων;

3^η Δραστηριότητα

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται με τη χρονική σειρά που συνέβησαν έντεκα γεγονότα, τα οποία οδήγησαν στη μετατροπή της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Αθηναϊκή Ηγεμονία.

A. Να διακρίνετε ποια από τα «Γεγονότα που οδήγησαν στην μετατροπή της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Αθηναϊκή Ηγεμονία» εμπίπτουν στη σφαίρα α) των πολιτικών, β) των οικονομικών, γ) των κοινωνικών, δ) των πολιτισμικών εξελίξεων. Να αιτιολογήσετε τις περιπτώσεις που κατά τη γνώμη σας, ορισμένα από τα «γεγονότα» εντάσσονται παράλληλα σε περισσότερες από μία κατηγορίες π.χ. πολιτική και οικονομία. Συμπληρώστε τη δεύτερη στήλη του πίνακα χρησιμοποιώντας την ακόλουθη σημειογραφία: Α (πολιτικές), Β (οικονομικές), Γ (κοινωνικές), Δ (πολιτισμικές εξελίξεις).

B. Ποια αποτελέσματα είχε στις συμμαχικές πόλεις κάθε ένα από αυτά τα γεγονότα; Να γράψετε την άποψή σας στην τελευταία στήλη του πίνακα.

	<i>Γεγονότα τα οποία οδήγησαν στη μετατροπή της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Αθηναϊκή Ηγεμονία</i>	<i>Κατηγορία</i>	<i>Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε στους συμμαχούς</i>
1	Οι σύμμαχοι άρχισαν να συνεισφέρουν χρήματα αντί να συμμετέχουν και οι ίδιοι στις εκστρατείες, εξασφαλίζοντας με δικά τους μέσα την άμυνά τους.		
2	Το 454 π.Χ. μεταφέρθηκε το συμμαχικό ταμείο από τη Δήλο στην Αθήνα. Η εισροή των συμμαχικών χρημάτων ενίσχυσε τη ναυπήγηση πλοίων και τα μεγάλα οικοδομικά προγράμματα της Αθήνας.		
3	Οι Αθηναίοι αρχίζουν το 450 π.Χ. να ιδρύουν κληρουχίες, μία		

Η μετατροπή της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Ηγεμονία

	<p>ιδιαίτερη μορφή αποικιών, στις περιοχές των συμμαχικών πόλεων. Οι πρώτες κληρουχίες ιδρύθηκαν στη Λήμνο, στην Άνδρο, στη Νάξο και στην Κάρυστο. Οι κληρούχοι διατηρούσαν το δικαίωμα του Αθηναίου πολίτη.</p>		
4	<p>Στις περιοχές των συμμαχικών πόλεων εγκαταστάθηκαν Αθηναίοι αξιωματούχοι, επιφορτισμένοι με την εφαρμογή των κοινών αποφάσεων, καθώς και στρατιωτικοί φρουροί.</p>		
5	<p>Οι δίκες που αφορούσαν ομοσπονδιακά θέματα γίνονταν στην Αθήνα. Οι υποχρεώνονταν να επιλύουν τις μεταξύ τους διαφορές στα αθηναϊκά δικαστήρια και να συμμορφώνονται με τις αθηναϊκές αποφάσεις.</p>		
6	<p>Το 449 π.Χ. η Αθήνα με ψήφισμά της απαγόρευσε την εξόρυξη αργύρου στις σύμμαχες πόλεις.</p>		
7	<p>Το 449 π.Χ. η Αθήνα επέβαλε την κυκλοφορία του δικού της νομίσματος και των δικών της μέτρων και σταθμών στις συμμαχικές πόλεις. Παράλληλα, θέσπισε αυστηρές κυρώσεις για όσες πόλεις δεν θα συμμορφώνονταν.</p>		
8	<p>Οι διαπραγματεύσεις με τους Πέρσες που κατέληξαν στην "ειρήνη του Καλλία" το 449 π.Χ. έγιναν ανάμεσα στους Αθηναίους και τους Πέρσες και όχι από όλους τους συμμάχους.</p>		
9	<p>Οι Αθηναίοι ηγήθηκαν στην ίδρυση της αποικίας των Θουρίων στην Κάτω Ιταλία το 443 π.Χ. Ωστόσο, στην ίδρυση</p>		

	αυτής της αποικίας συμμετείχαν άποικοι από διάφορες πόλεις της συμμαχίας.		
10	Η πολιτική της Αθήνας, κυρίως στο βόρειο Αιγαίο, ήταν επεκτατική. Παράλληλα χρονικά οι Αθηναίοι έκαναν συνεχείς εκστρατείες στην Ανατολική Μεσόγειο.		
11	Αρκετοί σύμμαχοι άρχισαν να αποστατούν, όπως η Θάσος (465-3 π.Χ.), οι ευβοϊκές πόλεις (454-449 π.Χ.) και η Σάμος (441-439 π.Χ.). Οι αποστασίες καταπνίγονταν από τους Αθηναίους και οι πόλεις αναγκάζονταν να συνθηκολογήσουν. Οι όροι της συνθήκης συνήθως τις υποχρέωναν να γκρεμίσουν τα τείχη, να παραδώσουν το στόλο και να δώσουν ομήρους.		

Γ. Με βάση τα γεγονότα που αναφέρονται στον πίνακα παραπάνω, καθώς και τις βασικές οργανωτικές αρχές της Αθηναϊκής Συμμαχίας, οι οποίες παρατίθενται στο ακόλουθο πλαίσιο, να επισημάνετε τα ακόλουθα:

1. Πόσες και ποιες από τις βασικές οργανωτικές αρχές της Αθηναϊκής Συμμαχίας καταργήθηκαν;
2. Ποιες νέες οργανωτικές αρχές προστέθηκαν στις αρχικές;
3. Ποιες από τις νέες αρχές είναι αντίθετες με τις αρχικές οργανωτικές αρχές;

Οι βασικές οργανωτικές αρχές τη Αθηναϊκής Συμμαχίας

- Οι συμμαχικές πόλεις ήταν αυτόνομες και ισόψηφες, διατηρούσαν δηλαδή τους νόμους τους και είχαν τον ίδιο αριθμό ψήφων για να μην επηρεάζονται οι αποφάσεις της συμμαχίας μόνον από τις ισχυρότερες πόλεις.
- Οι σύμμαχοι έδιναν καθορισμένο αριθμό πλοίων.
- Όσοι σύμμαχοι δεν διέθεταν ναυτικό πλήρωαν καθορισμένο ποσό φόρου.
- Η είσπραξη του φόρου ανατέθηκε σε δέκα οικονομικούς αξιωματούχους, τους «Ελληνοταμίεις», που ήταν Αθηναίοι πολίτες.
- Το συμμαχικό ταμείο βρισκονταν στη Δήλο.

Η μετατροπή της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Ηγεμονία

Εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Ελλήνων
Μετά τους περσικούς πολέμους (478-474 π.Χ.)

Εκστρατείες Αριστείδη και Πausανία (478 π.Χ.) →
Εκστρατεία Κίμωνα (476 π.Χ.) →
Εκστρατεία Κίμωνα (475-4 π.Χ.) →

Η μετατροπή της Αθηναϊκής Συμμαχίας σε Ηγεμονία

Εκστρατεία Κίμωνα (467 π.Χ.) .....
Εκστρατεία Κίμωνα στη αποστατήσασα
Θάσο και ήττα των Αθηναίων στο Δραβίσκο →

Εκστρατεία Κίμωνα (465 π.Χ.) →
Εκστρατεία Κίμωνα στην Κύπρο (449 π.Χ.) →